

LIBRIS

We know

VLADIMIR SOROKIN (n. 1955) este un scriitor rus de factură postmodernă, unul dintre cei mai populari autori din literatura rusă contemporană. A scris romane, piese de teatru, nuvele și scenarii de teatru și film, precum și libretul pentru *Copiii lui Rosenthal* de Leonid Desiatnikov (2005), prima operă comandată de Teatrul Bolșoi după un sfert de secol.

În anii 1980, a făcut parte din scena underground a literaturii moscovite, unde s-a format ca scriitor, după ce vreme de un deceniu, în anii 1970, avusese o activitate de ilustrator de carte și artist vizual. Cărțile sale au fost traduse în peste douăzeci de limbi și sunt prezente în portofoliile unora dintre cele mai importante edituri din întreaga lume. Sorokin este laureat al premiilor Andrei Belii și Maxim Gorki, al Premiului literar NOS, cât și al Premiului Bolșaiia Kniga. În 2013, a fost finalist la Man Booker Prize.

Dintre cărțile sale, la Curtea Veche Publishing au mai fost traduse *Gheața, Ziua opricnicului, Kremlinul de zahăr și Viscolul*.

MIHAIL VAKULOVSKI este scriitor, traducător, absolvent al Facultății de Filologie, Universitatea de Stat din Moldova (Chișinău), doctor în Litere (Universitatea București).

A publicat cărți de poezie, proză, teatru, critică literară, eseu, istorie recentă, interviuri, antologii – majoritatea premiate. Cea mai recentă: *Tata mă citește și după moarte (poVeste 18+ despre copilăria sovietică & despre copilăria Uniunii Sovietice)*.

A tradus din literatura rusă cărți ale autorilor Daniil Harms, Victor Erofeev, Vladimir Sorokin, Venedikt Erofeev, F.M. Dostoievski și alții, precum și texte din muzica rock. A obținut Premiul pentru traducere al revistei *Tomis* (2009).

Este fondator al revistei web *Tiuk! (k-avem kef)*, fondator și realizator al CenaKLUbului *TIUK!*

VLADIMIR SOROKIN

MANARAGA

(roman)

Traducere din rusă de
MIHAIL VAKULOVSKI

CURTEA VECH E

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SOROKIN, VLADIMIR

Manaraga / Vladimir Sorokin ; trad. din rusă de Mihail Vakulovski.

- București : Curtea Veche Publishing, 2022

ISBN 978-606-44-1289-8

I. Vakulovski, Mihail (trad.)

821.161.1

ISBN epub: 978-606-44-1303-1
Carte publicată și în ediție digitalăRedactor: Cătălina Manolache
Corector: Silvia Năstasie
Tehnoredactor: Dana Ionașcu
Copertă: Gabi Toma

Colecție coordonată de Luana Schidu

CURTEA VECHÉ PUBLISHING

str. Aurel Vlaicu nr. 35, București, 020091

redacție: 0744 55 47 63

distribuție: 021 260 22 87, 021 222 25 36, 0744 36 97 21

fax: 021 223 16 88

redactie@curteaveche.ro

comenzi@curteaveche.ro

curteaveche.ro

VLADIMIR SOROKIN

Manaraga

Copyright © 2017 by Vladimir Sorokin

All rights reserved.

© CURTEA VECHÉ PUBLISHING, 2022
pentru prezenta versiune în limba română

13 martie

Seara: șaslac din nisetru, preparat pe *Idiotul*. Roman *de valoare*, greutate medie, 720 de grame, 509 pagini, hârtie velină, copertă cartonată, bine legată. Mai mult decât suficient pentru opt bețe de frigărui.

Clientul și cei șapte invitați ai săi s-au așezat în jurul grătarului, cum ne-a și fost înțelegerea. Firește, nu doar pentru a se asigura că folosesc la preparare chiar prima ediție a romanului, o carte de opt mii șapte sute de lire, și că n-am înlocuit-o cu vreun roman polițist scandinav, din secolul XXI, despre o sută cincizeci de umbre ale mediocrității. Oamenii și-au dorit artă. Și au avut parte de artă.

Toate s-au potrivit, mi-a ieșit la perfecție totul. Am fost la înălțime.

Deși doar un book'n'griller știe câte pietre de încercare sunt în munca sa. Dar asta ține de *bucătăria noastră internă*. Cum se știe prea bine, romanele au fost publicate pe hârtie de calitate diferită. Hârtie care poate să ardă în mai multe feluri. Focul poate să mocnească, dar e posibil să izbucnească și flăcări care să ardă paginile necontrolat, iar scrumul lor să se lipească de carne sau să se învârtă pe deasupra capetelor clienților. Grătarele noastre au pompe de aer speciale, cu care poți să stingi

hârtia care a prins o flacără prea mare sau care arde prea repede. Dar aceste pompe sunt folosite mai mult de începători. Un maestru adevărat trebuie să lucreze cu mâinile și cu capul. Fiindcă aceste pompe nu potolesc doar flacăra, ci diminuează și spectacolul. Odată cu aerul, ele aspiră și frumusețea demonstrației. Iar cartea trebuie să fie *orbitoare*: să strălucească și să uimească. Un maestru cu experiență e obligat să gândească întregul proces ca pe o partidă de șah și să balanseze cu sânge rece deasupra prăpastiei. Copertele, cotoarele, pânzele de legătorie, cartoanele, tifonul apretat, fasciculele de cânepă, semnele de carte, lipiciul de cazeină, floricelele uscate, păduchii de carte, ploșnițele sau gândacii de bucătărie din cotor – toate astea sunt amenințări ascunse. Și pe toate trebuie neapărat să le iei în considerare. Odată, unui bucătar i-a explodat în față un microfilm introdus într-un cotor, pe la mijlocul secolului XX. Altul a avut probleme cu coperta din piele umană a unui exemplar din *Cele o sută douăzeci de zile ale Sodomei*. Orice ți se poate întâmpla, absolut orice... Cea mai mică greșeală ori ezitare sau siguranța de sine în exces sunt suficiente ca dezastrul să fie inevitabil. Profesia mea e plină de riscuri. În cel mai bun caz, asta se termină cu pierderea banilor, vin aruncat în plină figură, lovituri în cap cu veselă scumpă. În cel mai rău caz – un glonț *moale*, de cauciuc, sau poate chiar unul adevărat. Chiolhanurile buchinate sunt acum tot mai populare printre infractori. Iar după război, Europa dă pe dinafară de arme. Neamțul de astăzi este un ecou al epocii de aur de dinainte de război.

Riscul crește când domnii și doamnele stau *în jurul* grătarului, iar bucătarul nu are spatele protejat. Dar eu nu sunt un simplu book'n'griller, ci un *chef-în-turneu*. Când grătarul este înconjurat din toate părțile de clienți cu farfurii goale,

îmi amintesc de acel iluzionist legendar care, cândva, călătorea prin orașele Europei, cucerind publicul cu un truc simplu de străpungere a degetului cu un cui. O jonglerie elementară, care depinde în întregime de unghiul din care privesc spectatorii. Dar o dată, după ce s-au îmbătat, oamenii l-au prins pe „vrăjitor“ undeva într-o piață și au cerut insistent să le facă trucul acolo, pe loc. I-au dat chiar ei un cui. L-au înconjurat din toate părțile. Și mentalistul a fost nevoit să-și străpungă degetul de-adevăratelea. Iar grimasa de durere a fost confundată de spectatori cu un zâmbet. Însă atunci, acesta și-a câștigat adevărata recunoaștere. Dar noi, vai, nici nu avem ce să străpungem. Profesia mea neobișnuită ține exclusiv de măiestria pură.

Slavă focului, în acești nouă ani de experiență am învățat să mă comport *corect* cu cărțile. E o vorbă printre noi: acest bucătar *citește* bine. Eu *citesc* destul de bine. Așa că filele ard una după alta, vrăjind clienții, carnea sfârâie, ochii strălucesc, onorariul crește...

Cărțile sunt precum caii – sălbatice și capricioase, dacă nu li se găsește abordarea corectă. Eu mă descurc fără bici și piteni. Folosesc doar tandrețea, mângâierile... Pentru mine, cărțile nu sunt doar *bușteni*, cum li se spune în comunitatea noastră subterană de bucătari. Totuși, cartea este o lume întreagă, chiar dacă dispărută pentru totdeauna. În acest sens, sunt un romantic. Sunt fiul unui umanist, nepotul unui medic stomatolog, strănepotul unui avocat, stră-strănepotul unui rabin. Și sunt convins de un lucru – dacă iubești cu adevărat o carte, îți va da toată căldura sa. Iar eu sunt îndrăgostit de literatura rusă clasică, deși n-am citit nici măcar până la jumătate un roman rusesc. Și nu voi face vreodată o friptură pe un scriitor de mâna a doua, cum e Gorki, de exemplu. Eu și puricele meu *inteligent* cunoaștem

toată literatura clasică pe de rost: subiectul, biografia autorului, cu toate detaliile, data apariției *buşteanului* de hârtie. Detaliile acestea trebuie să fie cunoscute de fiecare bucătar, chiar și de cei care nu știu cum se citește o carte. Iar astfel de oameni, din păcate, sunt tot mai mulți pe la noi. Deși, firește, ca să *citești* bine o carte, nu e obligatoriu ca bucătarul s-o citească. Paradoxul secolului XXI. „*O tempora, o mores!*“, cum spunea regretatul meu tată, profesor. Când eram copil, credeam că vorbește despre „tempura“, o mâncare făcută într-o tavernă japoneză de pe strada alăturată. Încă de pe atunci se trezise în mine spiritul de bucătar.

În acești nouă ani, tocmai literatura rusă a fost cea care mi-a adus venituri cât se poate de frumoase. Datorită arderii paginilor ei, am parcurs calea dură de la un bucătar de rând din tavernele subterane ale Hong Kong-ului până la un *chef-în-turneu* de trei stele, iar acum îmi pot permite să trăiesc din turneele pe care le fac plimbându-mă prin lume. Și, firește, m-a ajutat și Experiența—„fiica marilor greșeli“. Și mama lor—Întâmplarea. Și tatăl—Intuiția.

Absolut toate vin odată cu trecerea anilor...

Așadar, cartea trebuie iubită. Nu degeaba mentorul meu, Zokal, care a fost condamnat „pe viață“ pentru legendarul banchet de noapte din biblioteca din Atena, obișnuia să spună: „Cartea e cel mai bun cadou.“ Când a împlinit patruzeci de ani, noi, pe atunci încă *bucătărași*, i-am adus prima ediție a cărții *Doctor No*, știind că pregătește o petrecere grandioasă pe operele complete ale lui Fleming pentru familia unui miliardar american obsedat de James Bond.

Slavă cărților *potrivite* în flăcări!

Iar astăzi am avut ceva clasic foaaaarte potrivit—o ediție din timpul vieții lui Feodor Mihailovici Dostoievski.

Clientul e un neamț bogat din Berlin. Și șapte invitați de ambele sexe. Meniu rusesc, firește — caviar, votcă, pateuri, plus unicul fel de mâncare caldă din reprezentarea mea, frigărui din nisetru, preparat pe Dostoievski.

Totul a decurs bine. Cartea a fost *citită* ideal—nici prea repede, nici prea încet, cu foarte puțin fum. Literatură clasică. Am fost în formă. Una dintre cele mai importante componente ale profesiei noastre este știința bucătarului de a răsfoi filele fierbinți, astfel încât să susțină un foc uniform. Întoarcem foile cu un instrument metalic special, care are forma unei săbii și pe care, în cercurile noastre, îl numim „*excalibur*“. Fiecare bucătar are *excaliburul* său, făcut la comandă. După ultima percheziție de la Palo Alto, folosesc un *excalibur* nou—din titan, cu mâner din os.

Iar sabia mea nu m-a dezamăgit nici de data asta.

Am servit cele opt bețe de frigărui cu bucăți apetisante de nisetru pe un platou de argint, fără verdețuri și garnitură. Puritatea genului. Iar șampania Roederer e din anul majoratului meu.

—*Bon appétit!* le-a urat gazda, discret, oaspeților săi.

Discuția mondenă dinainte, comentariile despre cum mânuiesc eu grătarul, exclamațiile și interjecțiile—toate acestea au amuțit când în farfuria fiecăruia a apărut o frigăruie cu carne încă sfârâindă, de cinci mii de lire, plus pericolul unei pedepse de cinci ani cu lipsire de libertate. Vedeam aceste două numere în irișii gurmanzilor. Din nisetrul alb-chihlimburiu, acoperit de o crustă aurie, ieșea un abur discret.

În tăcerea deplină, cele opt pahare s-au întâlnit cu clinchet. După ce au gustat șampania, doamnele și domnii au luat în primire tacâmurile. Cuțitele au scârțâit, furculițele au dus la gură primele bucățele de șașlâc aburind de nisetru.

Sunetele date de mestecatul grijuliu abia se auzeau.

Damele și domnii molfaiau infraționea.

Acest sunet și această tăcere tensionată nu pot fi comparate cu nimic altceva. O recompensă invizibilă, dar care nu poate fi măsurată în bani și risc. Aceasta e muzica noastră *concretă*. Nicolas Cage ar fi invidios.

Tot ce a urmat a fost previzibil: exclamații și gemete, glume nesărate și laude pentru mine, care stăteam la grătar, îmbrăcat în haine albe:

– Maestre, v-ați depășit pe dumneavoastră înșivă!

– Suzanne, simți mirosul celor o sută de mii aruncați în foc de Nastasia Filippovna?

– Dragule, cât ai ars astăzi pentru mine?

– Barbara, suntem niște infractoare!

– Ah, peștele ăsta are gustul nebuniei!

– Thomas, mi-e rușine să recunosc, dar n-am mai mâncat niciodată nisetru!

Dulcea și rezervata burghezie, care urmează mecanic tot ce e la modă! Clienții cei mai liniștiți și mai previzibili!

Noaptea: clubul BLEIBTREU; tequila cu gheață după o cină lejeră, plus un trabuc Arturo Fuente Opus X.

În general, nu prea beau. Și nici nu fumez. Dar după o *lectură* reușită îmi pot permite să trag câteva pahare de tequila cu gheață și să fumez un trabuc dominican. Tequila cu gheață e o băutură

ușoară, proaspătă și revigorantă. Iar trabucurile dominicane sunt mult mai plăcute decât cele cubaneze... Relaxare, relaxare, chef book'n'grill.

Un câștig de zece mii de lire sterline pe seară nu e rău deloc. Onorariul meu a depășit deja costul cărții. Țasta e un semn al calității. Și când crește prețul, odată cu el crește și un sentiment de mulțumire profundă. Statutul, statutul de chef book'n'grill. În general, sunt mulțumit. Și de profesie, și de soartă. Deși viața mea n-a fost mereu liniștită. Dar cicatricile sunt firești pentru fratele nostru book'n'griller.

Pufăind din trabuc, scot un teanc de bancnote englezești, frumoase și semitransparente, cu figura unui rege mulțumit de sine, extrag una și o împăturesc. O pun în scrumieră și-i dau foc. Acesta este un sacrificiu de recunoștință față de lumea digitală, care ne asigură locul de muncă. Săvârșesc acest ritual după fiecare seară reușită. Bancnotele de acum ard dezgustător, ești nevoit să le tot aprinzi până să ardă...

Dacă oamenii ar fi continuat să tipărească și să citească și acum cărți, eu, în cel mai bun caz, aș fi prăjit dorada pe grătar în vreun hotel dintr-o stațiune, iar în cel mai rău caz, aș fi fiert spaghete prin bodegile Budapestei natale. Și n-aș fi ajuns niciodată un bucătar-șef, pentru că nu mă pricep să conduc oamenii. Dar, slavă Focului, tiparnița mondială ruginește de multă vreme. Epoca lui Gutenberg s-a terminat odată cu victoria totală a electricității.

În lumea noastră se mai tipăresc doar bani. Chiar și timbrele poștale au rămas numai în amintiri. Dar bancnotele au supraviețuit...

În comparație cu cărțile, banii ard prost. De aceea nici nu se gătește pe ei.

Este uimitor că bancnotele mai sunt în uz și acum. Ah, Bancnotă! Te-ai dovedit incredibil de rezistentă și în oceanul flash-urilor electronice.

Și, totuși, trăiască Literatura!

Book'n'grillul a apărut după ce omenirea a încetat tipărirea de cărți, iar pe cele mai bune dintre ele le-a transformat în exponate de muzeu. Oamenii sunt mereu atrași de fructul oprit. Nouăzeci de procente dintre cărțile editate de omenire au fost date la reciclat sau pur și simplu au fost aruncate la gunoi, ca să nu ocupe loc în apartamente. Iar restul de zece procente dintre cărțile editate, cele care au rămas în muzee și biblioteci, au inspirat o pasiune uimitoare în cea mai bună parte a omenirii. Prima friptură a fost preparată acum doisprezece ani la Londra, la locul unui exemplar din prima ediție a romanului *Finnegan's Wake*, carte furată din Muzeul Britanic. Friptură făcută și mâncată de patru bărbați de seamă: un psihanalist, un botanist, un agent de bursă și un contrabasist. Așa s-a născut book'n'grillul. Acesta a fost începutul unei mari pasiuni, care în acești ani grăbiți a devenit o tradiție măreață...

Mda, în acel moment, englezii au fost „în fruntea întregii planete“. Cei patru gentlemen care au dăruit lumii o nouă modă au fost botezați atunci „noii Beatles“: numele a trei dintre ei coincideau cu cele ale cântăreților din Liverpool: John, George și Paul. Pe contrabasist îl chema Gregor. Și primii, și aceștia au intrat vertiginos în istoria postbelică a lumii europene. Da, după război, tuturor, dar absolut tuturor li s-a făcut poftă de *citit*. Măinile spărgătorilor s-au întins spre depozitele cu cărți, iar gurmanzii și tineretul de aur au ajuns în primele săli de *lectură* subterane. Acestea au fost căutate apoi și de restul oamenilor. Vremuri de aur... Cei care s-au trezit la locul potrivit au avut

numai de câștigat: orice bucătar de mâna a doua, care înainte lucra într-o bodegă ordinară, putea acum să-și facă o adevărată avere în doar câteva luni. Hm, dacă m-aș fi născut cu vreo cinci ani mai devreme... În acei ani nebuni, oamenii, fascinați de proces, nu erau atenți la calitate. Atunci *citeau*, cum se spune, „pe diagonală“, cu fum, funingine, aburi. Cât despre calitatea mâncării, nici nu se punea problema: bogătanii prostănaci, deveniți gurmanzi peste noapte, înghițeau friptură uscată de calcan pe *Bătrânul și marea*, arrachera la grătar pe Dos Passos și carne de porc prăjită insuficient pe *Švejk*...

Dar șase luni mai târziu, când jefuirea muzeelor și a bibliotecilor a devenit un lucru obișnuit oriunde în lume, omenirea a fost nevoită să declare book'n'grillul nu doar crimă împotriva culturii, ci și împotriva civilizației în general. Ghilotina legii nu mai atârna doar deasupra capetelor bucătarilor, ale hoșilor de cărți și ale clienților, ci și ale oaspeților, care erau dornici să guste din mielul preparat pe *Don Quijote* sau din friptura de ton pe *Moby Dick*. Primele procese au fost foarte dure și, firește, s-au terminat cu condamnări exemplare: omenirea își proteja moștenirea culturală. Partea luminată a umanității s-a speriat că, fără cărțile din muzee, *Homo sapiens* se va transforma inevitabil și pentru totdeauna într-o maimuță cu iPhone-ul în labe. Așa că atunci au introdus cartea pe Lista Roșie.

Și asta a fost minunat. Imediat, prețurile pentru book'n'grill au crescut de zece ori. Diletanții s-au cernut. Au rămas să *citească* profesioniștii adevărați. A apărut bucătăria cu tradiții, ritualuri, ierarhii, finanțe, siguranță. Dar au crescut și riscurile. Oamenii au început să primească condamnări babane. La început, bucătarii clandestini au fost incluși pe lista teroriștilor internaționali. Asta a fost, firește, o exagerare, dar se pare

că aura criminalității s-a lipit de noi pentru totdeauna. Și nu vom mai scăpa de asta niciodată, domnilor. Suntem cometele book'n'grillului și nu există cale de întoarcere. Mărturisesc din experiență personală: cine a ținut în mână carne de vită sfărâind deasupra unui Shakespeare în flăcări, cumpărat sub amenințări cu arma, cine a stat, cu boneta de bucătar, albă ca zăpada, și a privit fețele bogătanilor, ale aristocraților, politicienilor, bandiților și actorilor mestecând cu cea mai mare grijă, cine a primit într-un plic „cașcavalul” greu pentru munca sa, acela nu va mai sta niciodată la aragazul din bucătăria unui restaurant obișnuit. Iar ghilotina legii atârnă peste tot deasupra acestui lux. Aburul fripturilor sfârâitoare se condensează pe lama ei rece, picăturile cad ca o avertizare peste capetele noastre: pic, pic, pic... șase ani, nouă ani, pe viață... Pe mine aceste picături nu mă mai sperie, ci mă disciplinează. Sunt o fiară experimentată, trecută prin foc și sabie. Am grijă de starea mea, sunt atent în jur, miros pericolul, mă eschivez, îmi șterg urmele. Riscuri, riscuri. Dar ce este viața fără riscuri? Fulgi de ovăz cu gem, muncă obișnuită pentru salarii obișnuite, pensie, bătrânețe, mormânt...

Fumul de trabuc, muzica bună, plus figurile feminine frumoase în semiîntuneric îmi trezesc un flux de amintiri. Îmi amintesc de prima mea petrecere la grătar. Varșovia de după război, bucătărie *de tabără* într-un subsol betonat, masă servită pentru trei persoane, un grătar semicircular, trei prepețițe întinse pe grătar, mâinile mele în mănuși albe, scoțând din celfan *Povestirile unui vânător*, bătrânul Zokal stând lângă mine și încurajându-mă cu privirea ochilor săi umflați: „Totul va fi bine, dragul meu!” Atunci m-a lăsat Zokal să înot liber. Aia a fost diploma mea de book'n'griller.

– Tinere, sunteți primul bucătar *rus* pe care-l întâlnesc, a spus atunci o doamnă, a cărei față îngustă n-o voi uita niciodată.

– Sper să nu vă dezamăgesc, doamnă, am răspuns în stilul dragului meu personaj Jeeves, deși tremuram tot pe dinăuntru.

Cartea fusese furată de la un anticar din Lvov; de altfel, hoții au fost nevoiți să-i dea câteva peste scăfârlie înainte să i-o ia. Slavă Domnului că nu și-a dat duhul, nu-i chiar plăcut să gătești pe cărți *ude*.

Am avut noroc atunci: Turgheniev ardea perfect, primul meu *excalibur* de argint strălucea și scânteia, prepețițele sfârâiau, clienții se bucurau de priveliște. În profesia noastră, spectacolul e la fel de important precum rezultatul. Clienții abia așteaptă să vadă un spectacol de foc fascinant, fără fum și mirosuri. Cum ne-a învățat Zokal: „Să nu uitați că la grătar trebuie să creați și să susțineți un proces care să amintească de zborul carului lui Jupiter pe cerul dimineții!”

Atunci i-am dat profesorului jumătate din dolarii primiți drept onorariu. Din cealaltă jumătate am organizat, așa cum se obișnuiește în asemenea cazuri, o petrecere pentru ceilalți foști bucătari din cuibul lui Zokal. Am închiriat pentru o nimica toată un petrolier ruginit, am amenajat o masă pe punte, pe care am umplut-o cu mâncare și băutură, am luat cu noi doi acordeoniști și am pornit pe Vistula. Dintre cei șapte mici bucătari, doar eu eram rus. Trei dintre ei frigeau pe cărți englezești, doi – pe cărți franțuzești, unul – pe cărți spaniole. Deși mă tachinau pe tema asta, eram respectat: îmi asumam un risc, fiindcă grillul rusesc încă nu fusese pus în funcțiune, nu era promovat. Marii maeștri, precum Mohno și Rubinstein, abia își anunțau apariția. Dar sclipitorul Zokal m-a îndrumat cu înțelepciune spre literatura rusă. Și oricât de mult m-am împotrivit la început, m-a convins.